

Japansk buddhist i Hawaii - erindringer (1992)

Teksten er et interview med David Kobata, Honolulu, som i mange år var formand for shin-buddhist menigheden ved Higashi Honganjis hovedtempel på Hawaii.

Jeg er født i 1920, så jeg bliver 73 i år. Jeg voksede op i en familie, hvor begge forældre var *issei*¹ fra Fukuoka præfektur², og jeg havde fem brødre og en søster. En af mine brødre døde som spædbarn. Jeg var nummer to i rækken af drenge, og under mig havde jeg tre brødre, hvis man tæller ham der døde med, og min søster var ældre end jeg.

Da jeg blev ti år, blev jeg sendt tilbage til Japan med min lillebror og levede der næsten ti år. Jeg forlod Hawaii i 1930 og kom tilbage i 1939, kort før Stillehavskrigen begyndte. Da jeg første gang kom til Japan, boede jeg hos min mormor, som var en stærkt troende shin-buddhist, og jeg blev opdraget af hende, så hendes indflydelse var meget, meget stor. Hun gjorde mig til den jeg er i dag, tror jeg.

Sp: Det er karakteristisk at *nisei*³ generationen ikke havde bedsteforældre, fordi de levede i Japan, men du havde.

Sv: Jeg var meget heldig, fordi jeg kunne rejse til Japan og bo der. Det var på landet, og dengang havde vi ikke sådanne ting som fjernsyn. I dag taler man ikke nok i familierne, fordi vi alle ser fjernsyn. Men i min barndom havde vi ikke engang radio, og den eneste måde at tilbringe aftenerne på var ved at have en samtale gående. I mit tilfælde havde jeg kun min mormor, og aldersforskellen var temmelig stor. Hun levede i én verden og jeg i en anden. Og alligevel talte vi om aftenen med hinanden siddende ved *hibachi*' en⁴, som du kender, og jeg begyndte at lære en masse ting. Jeg var den eneste, en dreng, men hun opfattede mig som en mand, manden i huset, fordi hendes egen mand var død. Som du ved, er mænd i Japan altid i første række. De repræsenterer familien. Så når der var en familiesammenkomst, for eksempel, sagde min mormor, i stedet for selv at gå: "Du er manden i huset og du skal gå."

Så jeg tog af sted, og når jeg kom hjem igen plejede hun at spørge, om det havde været sjovt, og jeg måtte så fortælle hende alt om dem, der var til festen. Så fortalte hun mig alle historierne om familiemedlemmerne, så jeg kom til at kende mange mennesker temmelig godt. Da jeg var den yngste ved disse sammenkomster, blev jeg husket af de andre i familien, og de tog sig godt af mig. Jeg lærte meget. Nogle gange kunne min mormor også spørge, om jeg ville gå hen til dette eller hint tempel, for hun var forkølet. Ville jeg gå hen og høre prædikenerne og så komme hjem og fortælle hende, hvad præsten havde sagt?

Det var, hvad der skete engang. Jeg gik til templet til *goshoki*⁵, der, som du ved, er en vigtig højtid, nemlig Shinran Shonins mindehøjtid i november. Så jeg tog hen i det der tempel, fordi mormor var syg, men hendes hjerte var til stede. Hun gav mig, tror jeg, en yen, og det var mange penge dengang. Måske hun på en måde bestak mig, så jeg tog af sted. Da var jeg i mit første år i gymnasiet. Og så sad jeg der mellem alle de gamle og lyttede til noget, jeg ikke kunne forstå. Men til sidst afrundede præsten, en gæsteprædikant, sin prædiken med et digt. Og det digt gik lige ind. Jeg har glemt de nøjagtige ord, men det var om denne zen munk, som fejede i haven om efteråret. Han prøvede at feje alle de nedfaldne blade op og gøre i stand, og han samlede det sidste blad op og troede, at alt var færdigt. Han besluttede at gå tilbage til templet, men da han så sig tilbage, så han, at der var endnu to-tre blade, der netop var faldet ned. Den scene kunne man læse ud af digtet, og prædikanten forbandt det med sin prædiken. Jeg blev virkelig grebet, og følte mig som en helgen, ren og frisk. Og alligevel, da jeg kom ud af templet, og der var nogle mennesker, jeg ikke kunne finde, og mine sko ikke var til at finde, troede jeg, at nogen havde stjålet dem. Bare nogle sekunder før havde jeg følt, at alting var i orden, men så snart jeg kom ud, begyndte jeg at udvikle følelser. Det var det, prædikanten forsøgte at læse ind i digtet. Men du skulle have kendt min mormor. Jeg sagde til mig selv, at jeg måtte huske digtet, så jeg skrev det ned, da jeg kom hjem. Da min mormor spurgte mig om prædikenen, svarede jeg, at jeg ikke kunne forstå én eneste ting, han sagde, men at han til sidst havde læst et digt op - og så læste jeg også digtet op. Så sagde hun: "Det er lige præcis mig." Jeg forstod

¹ "Første generation", dvs. de japanere der udvandrede til Hawaii

² Administrativ inddeling af Japan, svarende til danske regioner

³ "Anden generation", dvs. japaner født på Hawaii af indvandrere

⁴ Den åbne arne i et traditionelt japansk hjem, placeret midt i stuen

⁵ Det officielle navn på Ho-onko, den årlige mindefest for Shinran

ikke, hvad hun egentlig mente, men hun sagde: "Det er mig." Jeg svarede: "0-basan⁶, hvordan kan det være dig? Jeg kan ikke se nogen fejl hos dig. Og så vil du fortælle mig, at du ikke er god?" Men som årene er gået, og i betragtning af den lille smule uddannelse, hun havde, er det utroligt, hvor meget hun vidste. Hun kendte de fleste folkelige sutraer udenad. Hun sugede al sin viden op ved at komme til tempelhøjtiderne.

En anden historie: Da min bror og jeg tog til Japan, gav min mor mig en *omamori*⁷. Men jeg mistede den i toiletet i skolen, og et sådant beskidt sted ville jeg ikke samle den op fra. Men da jeg kom hjem, sagde jeg til mig selv, at jeg alligevel hellere måtte gå tilbage og samle den op, før jeg blev straffet. Jeg havde feber og lå i sengen og var blevet sendt hjem af læreren. Årsagen til, at jeg havde tabt *omamori'en* var, at jeg havde en forfærdelig mavepine og skulle på toiletet. Det gav læreren mig lov til. Og det var på det tidspunkt, jeg tabte den. Da jeg, som sagt, fik det bedre om aftenen og syntes, jeg skulle gå tilbage til skolen og finde den, sagde min mormor: "Du tabte den ikke med vilje. Lad være med at gå. Der er ingen gud eller buddha, som vil prøve at straffe dig. De har kun medfølelse." Den måde hun sagde det på, gjorde mig så glad. Sådan rådede hun mig.

Jeg kom tilbage til Hawaii, da krigen brød ud. Da havde jeg tre brødre i Japan. Også min mor var i Japan, da hun var rejst dertil med min fars aske og først ville komme tilbage efter mindehøjtideligheden, men så begyndte krigen og hun strandede i Japan. Jeg boede med min ældste bror her. Selvfølgelig blev jeg afhørt af FBI⁸ og Navy Intelligence⁹. Jeg var adskillige gange på deres kontorer, fordi de indkaldte mig. Under krigen arbejdede jeg på havnen for en vognmand. Da vi skulle ind og ud af havneområdet, måtte vi have en speciel tilladelse. På grund af min baggrund tog FBI min tilladelse, så jeg kunne ikke beholde jobbet.

Nogle af de spørgsmål de stillede, var vanskelige. Nogle mindede om dem, man hører om i historien om at træde på en *fumie*¹⁰. Jeg blev spurgt om det samme. "Du, David Kobata, siger at du er loyal overfor De forenede Stater. Kan du bevise det ved at træde på kejserens billede?" Jeg var ret rystet et øjeblik, men sagde: "Jo, det vil jeg godt, men på en betingelse."

Så spurgte de: "Hvilken?" "At I lægger et billede af præsident Roosevelt¹¹ på gulvet og træder på det også. Hvis I gør det, vil jeg træde på kejserens billede." "Hvorfor skal vi gøre det?" Jeg sagde: "Selvom det er præsident Roosevelts billede, tror jeg ikke på, at I dermed er illoyale mod præsidenten. Hvordan kan I opfatte det som et bevis, hvis jeg træder på kejserens billede, at jeg dermed viser min loyalitet mod mit fædreland Amerika?"

De lod mig gå, men da jeg kom ud af kontoret havde jeg koldsved, for jeg tænkte, at hvis jeg havde sagt noget sådant i Japan, tror jeg, jeg ville være blevet henrettet. Men, sagde jeg til mig selv, det er Amerika. De respekterer ytringsfriheden. Det er en meget god ting ved Amerika.

Engang spurgte de mig, hvis japanske tropper kom til Hawaii efter at have erobret Stillehavsøerne, og hvis jeg så mødte min bror (en af dem var gammel nok og kunne være frivillig), ville jeg da slå min bror ihjel? Jeg sagde til dem: "Kan jeg ikke vente med at besvare det spørgsmål til tiden kommer?" "Hvorfor?" "Jo", sagde jeg. "Hvis han ønsker at dræbe mig, må jeg beskytte mig. Men fordi han er min bror, vil jeg så vidt muligt ikke dræbe ham."

Til sidst lod de mig gå og sendte mig ikke i interneringslejr¹². Da krigen sluttede, vendte mange af mine venner tilbage fra disse lejre. Men jeg var klassificeret som 4-A, som betød "Farlig person". Min kone er også *nisei*, født på øen Maui, og desuden en *kibei*¹³. Hun kom fra Hiroshima på det sidste skib, før krigen brød ud.

Esben Andreasen: *Shin-buddhismen – en folkelig japansk religion*. Gyldendal 1994: 81-84

⁶ "Bedstemor"

⁷ En amulet købt i et tempel eller shinto-helligdom for at beskytte den, der bærer den

⁸ Federal Bureau of Investigation, det amerikanske forbundspoliti, som især har til opgave at beskytte den nationale sikkerhed.

⁹ Det amerikanske søværns efterretningstjeneste

¹⁰ Et relief af korsfæstelsen eller lignende religiøst motiv i kristendommen, som japanere skulle afsværge deres eventuelle kristne tro ved at træde på i den 200 år lange periode, hvor kristendommen var forbudt i Japan indtil 1872.

¹¹ Amerikansk præsident 1933-45

¹² Omkring 112.000 amerikanere af japansk afstamning blev under Anden Verdenskrig interneret på det amerikanske fastland. Af Hawaii's befolkning udgjorde den japanske del hele 37%, hvorfor det ikke var muligt at internere dem. Kun de ledende medlemmer af den japanske befolkningsgruppe, heriblandt buddhist præster, blev sendt i interneringslejr på fastlandet.

¹³ Udenlands-japaner, der har faet sin uddannelse i Japan, og som af den grund blev anset som ekstra farlig af de amerikanske myndigheder.